

KINNITATUD

Siseministri 20.03.2023 käskkirjaga

nr 1-3/50

„Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi meetme nr 1.1 „Varjupaigasüsteemi, sh varjupaigamenetluse tugevdamine ja arendamine“ toetuse andmise tingimused“
LISA 1

Seletuskiri

I Sissejuhatus

Käskkirja alusel antava toetusega suurendatakse siseturvalisuse valdkonna suutlikkust. Toetuse andmise tingimuste käskkirja (edaspidi *TAT*) alusel toetatavad tegevused panustavad Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi *AMIF*) poliitikaeesmärgi „aidata kaasa rändevõogude tõhusale haldamisele ning ühise varjupaigapoliitika ja ühise rändepoliitika rakendamisele, tugevdamisele ja arendamisele vastavalt asjaomasele liidu *acquis*'le ning järgides täielikult liidu ja liikmesriikide rahvusvahelisi kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelistest lepingutest, mille osalised nad on“ ning erieesmärgi nr 1 „tugevdada ja arendada kõiki Euroopa ühise varjupaigasüsteemi aspekte, sealhulgas selle välismõõdet“ täitmisesse.

TATi tegevuste elluviijateks on Politsei- ja Piirivalveamet ning Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus. Tegevusi toetatakse perioodil 01.01.2023-31.12.2029. TAT eelarve on 7 102 660,16 eurot, sh AMIF toetus 75% (5 326 995,12 eurot), millele lisandub riiklik kaasfinantseering 25% (1 775 665,02 eurot).

TAT eelnõu väljatöötamiseks loodi siseministri käskkirjaga töörühm, kuhu kuulusid teenistujad Siseministeeriumi erinevatest struktuuriüksustest ning Politsei- ja Piirivalveameti ja Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse esindajad. Eelnõu on koostanud Siseministeeriumi (edaspidi *SiM*) välisvahendite osakonna nõunik Kristi Lillemägi (tel 612 5147, kristi.lillemagi@siseministeerium.ee) koostöös asjaomaste partneritega. Käskkirja juriidilise ekspertiisi on teinud SiM õigusosakonna õigusnõunik Liisa Olesk (tel 612 5073, liisa.olesk@siseministeerium.ee).

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja IV osas.

II Käskkirja sisu

AMIFi 2021–2027 vahendite kasutamise aluseks on 10. oktoobri 2022. a otsusega nr C(2022)7201 Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud „Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud arvestades AMIFi määruses toodud nõudeid.

Rakenduskava viiakse ellu „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse“ (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel. *ÜSS2021_2027* § 48 kohaselt on SiM AMIFi korraldusasutuseks (edaspidi *KA*), rakendusasutuseks (edaspidi *RA*) ja rakendusüksuseks (edaspidi *RÜ*). Vastavalt *ÜSS2021_2027* § 10 lõikele 2 ja kooskõlas lõikega 4 võib SiM rakenduskavas ja *ÜSS2021_2027* § 47 lõike 1 alusel koostatud rahastamiskava eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks koostada meetme rakendamiseks TATi ning määrata selle elluviija. TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, tulemusi, toetatavate tegevuste sihtrühma, seost „Eesti 2035“ sihtide ja arengukavade eesmärkidega ning rakendamise tingimusi.

TAT sisaldab 14 punkti:

1. punkt „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“;
2. punkt „Toetatavad projektid ja eesmärgid“;
3. punkt „Riigiabi“
4. punkt „Tulemused ja näitajad“;
5. punkt „Projektide eelarved“;
6. punkt „Korraldusasutus, rakendusasutus, rakendusüksus“;
7. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
8. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
9. punkt „Elluviija õigused ja kohustused“;
10. punkt „Aruandlus“;
11. punkt „TAT muutmine“;
12. punkt „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“;
13. punkt „Vaiete lahendamine“;
14. punkt „Rakendussätted“.

Punkt 1 „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“

Punktis 1 sätestatakse meetme nimetus, TAT seosed riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidega ja teiste vastavate strateegiliste dokumentidega. TAT on seotud AMIFI erieesmärgiga nr 1.

TAT vajalikkuse põhjendus

Peamine valdkondlik arengukava, mis hõlmab siseturvalisuse eesmärke, on „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ (edaspidi *STAK*). *STAK* on töötatud välja tihedas koostöös kõigi asjaomaste valdkondlike partnerite ja sidusrühmadega ning *STAK*i koostamisel on võetud arvesse seotud Eesti Euroopa Liidu (edaspidi ka *EL*) poliitikavaldkondi ja eesmärke. *STAK*i kohaselt on Eesti rändepoliitika peamine eesmärk hõlbustada Eestisse sisenemist välismaalastele, kes pakuvad ühiskonnale suurt lisaväärtust ning kelle riigis viibimine on kooskõlas avalike huvide, *EL* õiguse ja põhivabadustega.

Eesti täidab AMIFI eesmärki, mille kohaselt on oluline tugevdada ja arendada Euroopa ühist varjupaigasüsteemi, sh tagada rahvusvahelise kaitse taotluste tõhus ja kvaliteetne menetlemine ning rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele vajalikud tugiteenused, tuginedes kultuurilisele, soolisele, usulisele, keelelisele ja muule taustale. Arvestades rände arengusuundi maailmas, sh seoses Ukraina sõjaga tekkinud vajadust rakendada ajutise kaitse direktiivi, on oluline, et Eesti oleks valmis menetlema üha rohkem rahvusvahelise kaitse taotlusi ja tagama vajalikud vastuvõtutingimused. Seda eelkõige selleks, et katta haavatavate rühmade ning vastuvõtu erivajadustega ja spetsiaalseid menetlustagatise vajavate isikute vajadused. Selleks plaanitakse TATi raames tagada, et varjupaigaotsuseid teeksid koolitatud spetsialistid, andmebaase ja vajalikke IKT-süsteeme arendataks püsivalt ning rahvusvahelise kaitse taotlejatel ja saajatel oleks lihtne juurdepääs tugiteenustele (sh tervishoid ja psühholoogiline abi, materiaalne abi, tõlketeenus, keeleõpe ning vaba aja tegevused).

Punkt 2 „Toetatavad projektid ja eesmärgid“

TATi punktis 2 nimetatud tegevused on kooskõlas järgmiste AMIFI määruse II lisas toodud meetmete tegevustega: tagada liidu *acquis* ja Euroopa ühise varjupaigasüsteemiga seotud prioriteetide ühetaoline kohaldamine ning toetada liikmesriikide varjupaigasüsteemide suutlikkust teenuste osas.

Punkt 2 viitab ka ÜSS2021_2027 § 2 punkt 7 mõistes Riigikogu poolt riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete täitmisele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060¹ artiklis 9 on sätestatud horisontaalsed põhimõtted, millega tuleb tegevuste elluviimisel arvestada. Tegevuste elluviimisel austatakse põhiõiguseid, sealhulgas andmekaitse, sooline võrdõiguslikkus, mittediskrimineerimine, rahvusvaheline kaitse ning haavatavate isikute, sealhulgas laste ja puuetega isikute erivajadused. TAT koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga.

Nimetatud põhimõtete hoidmist ja strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamist soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi ja ligipääsetavust toetaval moel mõeldakse järgmiste Eesti 2035 näitajatega: "Soolise võrdõiguslikkuse indeks", millesse panustatakse soolise võrdõiguslikkuse alase teadlikkuse tõstmise tegevustega; „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, millesse panustatakse võrdse kohtlemise alase teadlikkuse tõstmisega ja „Ligipääsetavuse näitaja“, millesse panustatakse erivajadusega inimestele ligipääsetavuse tagamisega teenustele, infole ja kommunikatsioonile.

Projektide ettevalmistamisel, rakendamisel, seires, aruandluses ja hindamisel lähtutakse naiste ja meeste võrdõiguslikkusest ning arvestatakse soolise aspekti ja sooküsimuste lõimimisega. Projektides toimivate koolituste raames kogutakse vajalikku infot osalejate soo ja vanuse kohta. PPA ametnike (nt reservametnike) koolitustel jagatakse muuhulgas teadmisi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise, sh ligipääsetavuse teemadel.

Projekti „Tugiteenused rahvusvahelise kaitse taotlejatele kinnipidamiskeskuses“ tegevuste eesmärk on tagada rahvusvahelise kaitse taotlejatele menetluse ajaks õiguste kaitse kinnipidamiskeskuses ning keskmine toimetulek vabanemisel. Projektis tagatakse kinnipeetud rahvusvahelise kaitse taotlejate maksimaalne võrdne kohtlemine. Näiteks on taotlejatele tagatud kinnipidamiskeskuses usuliste veendumuste realiseerimiseks palvetuba. Lisaks paigutatakse mees- ja naissoost kinnipeetavad kinnipidamiskeskuses eraldi, seejuures paigutatakse perekonnad kokku. Kinnipidamiskeskus viibivate välismaalaste olmetingimused ja kord on reguleeritud keskuse kodukorras. Võrdse kohtlemise seire toimub tugiteenustes (nt meditsiiniteenused, huviteenused, sh keeleõpe ja sporditegevused) osalemise kaudu, mille raames kogutakse detailset infot osalejate vanuse ja soo kohta.

Vastuvõtutingimuste direktiivi² kohaselt tagatakse taotlejatele vajalikud tervishoiuteenused, mis hõlmavad vähemalt vältimatu abi ning haiguste ja raskete vaimsete häirete põhiravi. Samuti tagatakse erivajadustega taotlejatele vajalik arsti- või muu abi, sealhulgas vajaduse korral asjakohane vaimse tervise ravi. Taotlejad, kes on paigutatud kinnipidamiskeskusesse, saavad

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2013/33/EL, 26. juuni 2013, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded.

arsti- ja meditsiiniõeteenust keskuse ravikabinetis või vajadusel meditsiiniuasutuses. Lisaks toetatakse taotlejaid vaba aja sisustamise võimalustega organiseeritud huvitegevuse, keeleõppe ja sportimisvõimaluste kaudu. Vajadusel on tagatud taotlejate transporditeenus ja lühiajaline majutus, näiteks olukorras, kus inimene jõuaks majutuskeskusesse öösel. Teenuste korraldamisel teevad ametiasutused koostööd, et teenuste pakkumine oleks võimalikult kvaliteetne ja kuluefektiivne.

Projekti „Tõlketeenus rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja saajatele“ raames arvestatakse sihtrühma eripära ja vajadustega, sh tagatakse kõigi ligipääs tõlketeenusele.

Euroopa Parlamendi (ELi) 2021. aasta määruses 2019/2088³ on sätestatud jätkusuutliku investeerimise põhimõte. Selle kohaselt on investering jätkusuutlik vaid juhul, kui see „ei kahjusta oluliselt“ (edaspidi *DNSH*) ühtegi kõnealuses määruses sätestatud keskkonna- või sotsiaalset eesmärki. *DNSH* hindamiskriteeriumid tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852⁴ artiklist 17. Sellele lisaks tuleb arvesse võtta ka ELi jätkusuutliku arenduse ja Pariisi kliimapakti eesmärgi. Projektide rakendamisel järgitakse asjakohaseid keskkonnanõudeid ja keskkonnahoidlike hangete põhimõtteid. Projekti elluviija korraldab sündmusi keskkonnahoidlikult.

TATi tegevused viiakse ellu riigiasutuste tavapärase tegevuse raames, mistõttu neil ei ole täiendavat olulist mõju järgmistele EL keskkonnanäesmärkidele:

- kliimamuutuste leevendamine;
- kliimamuutustega kohanemine;
- vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse;
- ringmajandus;
- reostuse vältimine ja kontroll;
- bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamine.

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendamäärus*) § 41 lõike 1 punktist 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille kohaselt ei tekitata määruse (EL) 2020/852 artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnanäesmärgile. Siseministri 6. mai 2022. a käskkirja nr 1-3/37 alusel otsustati AMIFI rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine algatamata jätta, kuna jõuti järeldusele, et AMIFI rakenduskava ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi. AMIFI rakenduskava tegevused ei tekita potentsiaalselt olulist kahju keskkonnanäesmärkidele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus.

Erinevalt EL ühtekuuluvuspoliitikast, mis on osa EL majanduse juhtimise raamistikust ning kuulub seega vahetult EL-i majandus-, eelarve-, töö- ja sotsiaalpoliitika koordineerimise tsükli ehk Euroopa poolaasta protsessi, ei ole AMIF loodud EL ühtekuuluvuspoliitika eesmärkide täitmiseks vaid adresseerib Euroopa ühise varjupaigasüsteemi ja rändepoliitika tugevdamise ja arendamise poliitikaeesmärgi. Sellest ning AMIFI määruses sätestatud toetuse kohaldamisalast tulenevalt, ei lahendata toetusega regionaalse arengu juurprobleeme, vaid üksnes aidatakse kaasa riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete saavutamisele.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/2088, mis käsitleb jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamist finantsteenuste sektoris.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL), millega kehtestatakse kestlike investeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088.

TATi raames viiakse ellu projekte, mille mõju ja ulatus on üleriigiline.

Punktides 2.1 – 2.5 kirjeldatakse projekte TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks. Iga projekti juures näidatakse projekti sisu ja eesmärk, tulemus, abikõlblikkuse periood, sihtrühm ning elluviija. Abikõlblikkuse periood näitab, millal võib tegevustega alustada ning mis ajaks peavad olema tegevused lõpetatud. Abikõlblikud on kulud, mis on tekkinud projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul. Projektidel puudub omafinantseerimise kohustus.

Punkt 3 „Riigiabi“

Punktis 3 sätestatakse, et TATi raames eraldatav toetus ei ole riigiabi.

TAT eesmärk on varjupaigamenetluse tõhustamine, IT-süsteemide arendamine, varjupaiga valdkonna koolituste ettevalmistamine ja läbiviimine ning tugiteenuste pakkumine rahvusvahelise kaitse taotlejatele. Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning riigisisese konkurentsiseaduse riigiabi peatükk 6. Vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Seega on esimeseks oluliseks komponendiks enne nelja riigiabi kriteeriumi hindamist teha selgeks, kas abi saaja on ettevõtja. Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt tuleb riigiabi kontekstis lugeda ettevõtjaks kõiki üksusi, mis tegelevad järjekindlalt majandustegevusega; seda siiski vaid eeldusel, et isik pakub vastutasu eest mingit kaupa või teenust, mida vähemalt potentsiaalselt võiks turumajanduse tingimustes pakkuda ka konkurendid.

Toetatavad tegevused on seotud avaliku võimu teostamisega, toetust ei anta majandustegevuse toetamiseks ning punktis 2 nimetatud projektide elluviijad on valitud sellised riigi valitsemisala asutused, kes saavad olla ainuvõimalikud tegevuste elluviijad. Vastavalt Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) põhimäärusele on PPA Siseministeeriumi valitsemisala valitsusasutus, mille ülesanne on mh rändevaldkonna asjade korraldamine, sh kvaliteetse varjupaigamenetluse teostamine. Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse (edaspidi *SMIT*) põhimääruse kohaselt on SMIT Siseministeeriumi valitsemisala valitsusasutus ning vastutab valdkonna IKT-lahenduste ja -süsteemide hankimise, arendamise ja haldamise ning IKT-teenuste osutamise ja nende toimepidevuse tagamise eest.

Kuigi kaudseteks abi saajateks võivad olla ka ettevõtjad, kellelt elluviijad teenuseid tellivad, on siinkohal oluline, et sellistel puhkudel on teenuseosutajad leitud hankemenetlusega, mille tulemusena pakub abi saaja vastu teenust turuhinnaga ning ta ei saavuta sellega eelist. Seega ei ole tegemist riigiabiga.

Punkt 4 „Tulemused ja näitajad“

Punktis 4.1 ja 4.2 toodud tabelites on tegevuste kaupa esitatud väljund- ja tulemusnäitajad ning tulemusnäitajate sihttasemed aastateks 2024 ja 2029. Väljundnäitajate puhul näidatakse aastaks 2029 saavutatav sihttase. Samuti on esitatud näitajate sisu. Kõikide näitajate algtase on 0. Näitajad on seotud tegevuste elluviijate poolt esitatud sisendi alusel. Sisendi aluseks on mh eelnevad koolitused, tugiteenused ja arendustööd. Vaatamata sellele, et majanduslik keskkond on seoses COVID-19 puhangu ning sõjaga Ukrainas oluliselt muutunud, ei ole Euroopa Komisjoni kinnitatud näitajaid võimalik rakenduskavas vähendada. Juhul, kui sihttaset ei saavutata, peab elluviija seda põhjendama hilisemas aruandluses.

TAT panustab järgmistesse AMIFI määruses toodud ühistesse näitajatesse:

Väljundnäitajad:

- Toetatud osalejate arv, millest omakorda

- õigusabi saanud osalejate arv;
- nende osalejate arv, kes saavad muud liiki toetust, sealhulgas teavet ja abi kogu varjupaigamenetluse jooksul;
- Koolitustegevuses osalejate arv.

Kui sama isik saab eri liiki toetust, tuleb teda projektis arvestada ainult üks kord, välja arvatud alaindikaatorite puhul, mille puhul saab sama isikut lugeda mitme alaindikaatori all. Kui isik lahkub ühest projektist ja alustab teises projektis, loetakse see uueks osalemiseks. Aruandluse puhul tuleb andmed jagada soo ja vanusevahemike järgi (<18, 18–60, >60).

Tulemusnäitajad:

- Nende osalejate arv, kes peavad koolitust oma töö jaoks kasulikuks;
- Nende osalejate arv, kes teatavad kolm kuud pärast koolituse läbimist, et nad kasutavad koolituse käigus omandatud oskusi ja pädevust.

Punkt 5 „Projektide eelarved“

Punktis 5 on toodud TATi punktides 2.1-2.5 nimetatud projektide kogueelarved ning AMIFI ja riikliku kaasfinantseeringu määr ning kaudsete kulude määr.

Punkt 6 „Korraldusasutus, rakendusasutus, rakendusüksus“

Punktis 6 on vastavalt ÜSS2021_2027 §-le 48 toodud, et TATi korraldusasutuse, rakendusasutuse ja rakendusüksuse ülesandeid täidab SiM.

Punkt 7 „Kulude abikõlblikkus“

Abikõlblike kulude, sh mitteabikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb lähtuda ühendmäärusest. Ühendmääruse § 1 lõige 2 lubab ühendmääruses sätestatud tingimusi jätta kohaldamata, kui see tuleneb ELi õigusaktidest ja määruuses ei ole sätestatud teisiti. Tegevustoetusena elluviidavate projektide abikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb järgida AMIFI määruuse lisas VII sätestatud, seega rakendatakse tegevustoetuse erisuste loomisel ühendmääruse §1 lõiget 2.

TATis sätestatakse projektide abikõlblikud kulud. Kulu taha sulgudesse märgitud loetelu on näitlik. Elluviijal on kohustus tõendada TATis nimetamata kulu vajalikkust ning seotust tegevusega, kui projekti kontrollijad seda nõuavad.

Tegevuste elluviimisega kaasnevad personalikulud, mis on abikõlblikud vastavalt ühendmääruse §-le 16. Projekti juhtimise ning tegevuste läbiviimisesse kaasatud ekspertide ja koolitajatega seotud personalikulu on otsene kulu. Selleks, et järgida projektide üldist valikukriteeriumi „projekti kuluefektiivsus“, on käskkirjas sätestatud, et projekti juhtimisega seotud kulu võib moodustada üldjuhul kuni 10% projekti eelarvest, v.a punktis 2.4. kirjeldatud projekti puhul. Kui projekti heaks töötavad isikud täidavad asutuses ka teisi ülesandeid, peab projekti töö kohta täitma tööajatabelit või sätestama projekti heaks töötatud proportsiooni ametisse määramise käskkirjas või muus sellekohases dokumendis. Näiteks, kui projektijuhil on projektis lisaks ka koolituseksperdi ülesanded ja selle eest soovitakse töötasu, peab eraldi ülesanded ja osakaal palgast olema sätestatud ametisse nimetamise käskkirjas või muus dokumendis.

TAT-is on lubatud välislähetused ja -koolitused olenemata asukohast, kui nende vajalikkus tegevuste elluviimiseks on põhjendatud. Kolmandates riikides toimuvatel koolitustel, seminaridel ja konverentsidel osalemine ning neisse õppevisiidi korraldamine tuleb eelnevalt kooskõlastada SiMiga, kes AMIFI määruuse artikli 16 punkti 11 kohaselt peab sellistest tegevustest eelnevalt teavitama Euroopa Komisjoni.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada SiMile kaudsete kulude kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid kohapealse kontrolli ega projektauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid. Kaudsed kulud moodustavad kuni 7% projekti otsestest kuludest. Täpne kaudne kulu iga projekti kohta on sätestatud TAT punktis 5 tabelis 5.1. Kaudsete kulude osakaal jääb samaks kogu tegevuse ajal. Kui kontrolli või auditi tulemusel kuulutatakse otsene kulu osaliselt või täielikult abikõlbmatuks, väheneb proportsionaalselt ka kaudne kulu. Kaudset kulu saab kasutada alles siis, kui otsene kulu on tehtud vastavalt ühendmääruse § 28 lõikele 3. E-toetuste keskkond lisab maksetaotluse esitamisel kaudse kulu kindlaksmääratud protsendi alusel automaatselt.

Tegevustoetusena jagatav kulu võib AMIF määruse lisa VII kohaselt hõlmata personalikulu, teeninduskulu, nt seadmete, sealhulgas IKT-süsteemide hooldust või asendamist ning taristu hoolduse ja remondiga seotud teeninduskulu. Tegevustoetuse puhul ei ole võimalik kaudseid kulusid kasutada ning kõik kulud kajastatakse otseste kuludena.

Vastavalt AMIFi määruse artikli 16 punktile 11 peab liikmesriik konsulteerima Euroopa Komisjoniga, kui projekte rakendatakse koos kolmanda riigiga või kolmandas riigis. Seetõttu tuleb kolmandates riikides toimuvatel koolitustel, seminaridel ja konverentsidel osalemine ning neisse õppeviisi korraldamine eelnevalt kooskõlastada SiMiga, kes omakorda kooskõlastab selle Euroopa Komisjoniga.

Punkt 8 „Toetuse maksmise tingimused ja kord“

Makse saamiseks esitatavate dokumentide kord on sätestatud ühendmääruse § 24 ning makse menetlemine kirjeldatud ühendmääruse § 25. Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, v.a kaudsete kulude hüvitamine. See tähendab, et toetust makstakse tegelike kulude alusel, mis tähendab, et kulude maksmine toimub siis, kui töö tulemus on kätte saadud ja kulu on täies ulatuses makstud. Ettemakseid (sh sõlmitud lepingute raames ette nähtud ettemakseid) toetusest ei hüvitata. Kaudsed kulud hüvitatakse ühtse määra alusel.

Maksetaotlusi esitatakse vähemalt kord kuue kuu jooksul, kuid maksimaalselt üks kord kvartalis. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada SiMile makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusse. Kui kuue kuu jooksul elluviija poolt makseid ei tehta, siis null-reaga maksetaotlust esitama ei pea.

Punkt 9 „Elluviija õigused ja kohustused“

Lisaks TATis sätestatud kohalduvad elluviijale kõik ühendmääruse §-des 10–11 toetuse saajale sätestatud kohustused. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ühendmääruse § 11 toodud ostumenetluse põhimõtetele ja riigihangete seaduse järgimisele. Avalikustamisel tuleb lähtuda ÜSS2021_2027 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 54 „Perioodi 2021-2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ ning kasutada määruse lisas 2 toodud logo jooniseid.

SiM sisestab projektid struktuuritoetuse registrisse. Selleks peab elluviija lisaks TATis sisalduvale informatsioonile esitama e-kirjaga 15 tööpäeva jooksul pärast TATi kinnitamist iga projekti kohta projekti eelarve jagunemise aastate kaupa eelarveridade (alategevuste) vahel. Kui tegevuste eluviimise käigus tekib vajadus jaotist muuta, esitab elluviija SiMile vastava taotluse. Halduskoormuse optimeerimiseks on projekti eelarvejaotust lubatud muuta maksimaalselt kaks

korda aastas – 15. jaanuar ja/või 15. juuni). Punktis 9.3.2 on toodud olukorrad, mil ametlikku muudatust taotlema ei pea.

Elluviija peab projekti raames planeeritavatest üritustest teavitama SiM välisvahendite osakonda e-toetuste keskkonna kaudu vähemalt 14 päeva enne ürituse toimumist, et võimaldada kohapealse kontrolli tegemist.

Kuna AMIFI toetus on osa riigieelarvest, peab SiM selle kasutamise planeerimiseks esitama riigieelarve strateegia protsessis kassapõhise maksete prognoosi. Maksete prognoosi koostamiseks peab projekti elluviija andma sisendi iga projekti aasta 15. jaanuariks ja 15. juuniks.

Punkt 10 „Aruandlus“

Punktis sätestatakse vahearuannete, lõpparuande ja teatud tingimustel järelaruande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Projekti lõpparuandes tuleb lisaks vahearuanandes nõutavale infole esitada ka teave elluviidud tegevuste panusest „Eesti 2035“ näitajatesse, millega mõõdetakse punktis 2 kirjeldatud horisontaalsete põhimõtete edenemist.

Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT projektide edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral tähelepanu juhtida vajakajäämistele, samuti teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Punkt 11 „TAT muutmine“

Punktis sätestatakse TATi muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TATi edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TAT muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ning sellega kaasnevat halduskoormust. TAT-id peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, et välistada sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud. SiMil on õigus TATi muuta, kui selgub, et see on vajalik TATi edukaks elluviimiseks või TATi elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TATi rakendamisel tekib eelarveliste vahendite jääk, võib SiM vähendada TATi eelarvet tingimuseel, et see ei takista TATi eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TATi projektide elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

Punkt 12 „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“

Punktis viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja tagasimaksete tegemise reeglistikule.

Punkt 13 „Vaiete lahendamine“

Punktis nimetatakse SiM otsuse või toimingu vaide menetleja.

Punkt 14 „Rakendussätted“

TAT jõustub tagasiulatuvalt alates 01.01.2023.

III Käskkirja vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega. Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmist Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1147.

IV TAT mõju

TAT avaldab positiivset mõju Eesti elanikkonna turvatundele. TAT raames elluviidavad projektid on kõik suunatud varjupaigasüsteemi tõhustamisele ning oluliste tugiteenuste tagamisele. Varjupaigasüsteemi tõhustamine ning olulised tugiteenused aitavad kaasa nii rahvusvahelise kaitse taotlejate õiguste tagamisele kui ressursside optimaalsemale kasutamisele. TAT võimaldab suurendada tegevuste sidusust ja läbipaistvust.

Andmekaitsealane mõjuhindang

Haldusmenetluse käigus töötleb haldusorgan isikuandmeid oma ülesannete täitmiseks. Avalik ülesanne tekib ÜSS2021_2027 § 10 lõike 2 kohaselt RA juhi kinnitatud toetuse andmise tingimuste käskkirja alusel. Seetõttu kohalduvad kõik asjakohased muud avalikku õigust puudutavad sätted nimetatud asutustele. Nii vastutab iga protsessis osaleja andmetöötlamise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused). Samuti peab olema tagatud andmete kaitse ja turvalisus. Tegevuste puhul, mis panustavad näitajatesse „Toetatud osalejate arv“ ning „Koolitustegevuses osalejate arv“ kogub elluviija tegevuse raames osalejatelt järgmisi andmeid: eesnimi, perekonnanimi, isikukood, e-posti aadress. Andmeid kogub isik, kes konkreetset tegevust läbi viib. Andmeid kasutab elluviija selleks, et küsida osalejatelt tagasisidet ning esitada näitajate täitmise kohta info SiMile. Elluviija infosüsteemis säilitatakse osalemise tõestamiseks vaid allkirjalehte, kus on isikukood, eesnimi, perekonnanimi ja inimese allkiri.

V TAT kooskõla AMIFI üldiste valikukriteeriumitega

1. TATi mõju erieesmärgi saavutamisele
TATi seotus erieesmärgiga on kirjeldatud käskkirja punktis 2.
TATi panust erieesmärgi väljud- ja tulemusnäitajatesse on kirjeldatud käskkirja punktis 4.
2. TATi põhjendus
TATi tegevused aitavad kaasa AMIFI 1. erieesmärgi saavutamisele. TATi eesmärgi ja vajalikkuse ning eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste kirjeldus on esitatud käskkirja eelnõu punktis 2 ning seletuskirja I ja II peatükis.
3. Kuluefektiivus
Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud seletuskirja punktides 4 ja 7.
4. Elluviija ja partneri suutlikkus projekti ellu viia
TATi elluviijad on PPA ning SMIT, kelle TATi eesmärkidega seotud põhiülesanded on toodud seletuskirja punktis 2. Nimetatud avalikke ülesandeid saavad täita vaid selleks pädevad asutused.
5. TATi mõju Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on selgitatud käskkirja eelnõu punktis 1.

TAT mõjutab:

Regionaalareng jah ei

TAT tegevused ei panusta otseselt regionaalarengusse. Küll aga aitab TATi elluviimine varjupaigasüsteemi tõhustamise, IT-süsteemide arendamise ning tugiteenuste tagamise kaudu suurendada kogu Eesti elanikkonna turvatunnet.

Keskkonnahoid ja kliima jah ei

Siseministri 6. mai 2022. a käskkirja alusel otsustati AMIFI rakenduskva keskkonnamõju strateegiline hindamine algatamata jätta, kuna jõuti järeldusele, et AMIFI rakenduskava ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi. Kuna tegevused on kooskõlas „Eesti 2035“ strateegiaga ja ei oma selget kokkupuudet kliima- ega keskkonnahoiu eesmärgiga, ei ole sellele näha ka olulist negatiivset mõju.

Infoühiskond jah ei

TATi projektide elluviimisel on mõju infoühiskonnale. TATi IT-süsteemide arendamise ja ülalpidamisega seotud projektide raames tagatakse varjupaiga valdkonna infosüsteemide tõhustamine ning tõstetakse seeläbi varjupaigamenetluste efektiivsust ja kvaliteeti. IT-süsteemide kasutajateks on ainult selleks volitatud isikud. Avalikkusel nimetatud süsteemidele juurdepääs puudub, kuid süsteemide kaudu toimuv infovahetus aitab tõhustada varjupaigamenetlust.

Riigivalitsemine jah ei

TAT toetab tõhusa ja tervikliku riigivalitsemise edendamise eesmärki. Projektide elluviija teks saavad tegevuste spetsiifilisuse tõttu olla vaid riigiasutused.

Kas TAT-d viivad osaliselt või täielikult ellu sotsiaalpartnerid või vabaühendused? jah ei

Kas TAT üheks eesmärgiks on naiste jätkusuutliku osaluse ja edu tagamine tööhõives?

jah ei

Kas TAT on suunatud riigi, piirkonna või kohaliku tasandi haldus- ja ametiasutustele või avalike teenuste osutamisele? jah ei

TAT tegevused on suunatud PPA ja SMITi võimekuse suurendamisele ning osalisele suurendamisele IT-süsteemide arendamise ja tööhoidmise kaudu.

Võrdsed võimalused

Projektide elluviimisel peetakse silmas soolise võrdõiguslikkuse, võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse põhimõtteid. Toetatavatel tegevustel on positiivne mõju soolisele võrdõiguslikkusele, võrdsele kohtlemisele ja ligipääsetavusele.

TAT ettevalmistamisel, rakendamisel ja seires arvestatakse soolõimega, koolitustel ja teenuste pakkumisel arvestatakse võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse teemadega (nt ametnike koolitused, kinnipidamiskeskuse tugiteenused, tõlketeenus).

Tõhusa varjupaigamenetluse ja tugiteenuste tagamisel lähtutakse inimõigustest ning IT-süsteemide arendamine ja kasutamine toimub kooskõlas ELi Põhiõiguste Hartaga. Toetatavad tegevused panustavad varjupaigamenetluse ja tugiteenuste pakkumisega seotud teenistujate teadmiste ja oskuste tõstmisesse põhiõiguste kaitse tagamisest, sh eri vanuses inimeste diskrimineerimise vältimisest ja ligipääsetavuse tagamisest.

TAT projektides tagatakse vajadusel võimalus nii koolituste kui tugiteenuste sihtgruppi kuuluvate puudega inimeste osalemiseks. IT-süsteemid on ainult ametkondlikuks kasutamiseks ja avalikkusel neile ligipääs puudub. IT-süsteemide kasutamine toimub kooskõlas ELi Põhiõiguste Hartaga, mistõttu tagatakse ka puudega inimeste võrdne kohtlemine. Ruumide varustamisel arvuti riistvaraga jälgitakse ligipääsetavuse nõudeid avalikult kasutatava ruumi

sisustusele ja seadmetele. Erivajadusega inimestele tagatakse ligipääs varjupaigamenetlusele, tugiteenustele, koolitustele ja koolitusmaterjalidele.

VI TAT rakendamine

TATi rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01.01.2023.

VII TAT kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemis (EIS). Rahandusministeerium ja Keskkonnaministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta. Sotsiaalministeerium esitas tähelepanekud 21.02.2023 e-kirjaga ning EISi kaudu 27.02.2023 kirjaga nr 1.2-3/634-2, mille ga on eelnõus osaliselt arvestatud (vt Lisa 3).